

Tadeusz Śliwa, *Polański Tomasz (1794–1869)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej

Polański Tomasz (1794–1869), greckokatolicki bp przemyski.

Ur. się w Bartnem k. Jasła, jako syn tamtejszego proboszcza gr.kat. Ukończył gimnazjum pijarów w Podolińcu na Spiszu, filozofię w Liceum lwowskim w 1814 r., a następnie do 1818 r. jako alumn diec. przemyskiej teologię w Semin. Generalnym przy reaktywowanym Uniwersytecie Lwowskim. W r. 1819 otrzymał, jako celebs, święcenia kapłańskie. W latach 1820–1829 był prefektem studiów w gr.kat. Sem. Duchownym i równocześnie adiunktem na Wydz. Teologicznym Uniw. Lwowskiego Od 1 IX 1821 do maja 1826 był suplentem przy katedrze Starego Testamentu. Po egzaminach i przedłożeniu „*Assertiones ex disciplinis theologicis...*” (Leopoli 1826) 4 XII 1826 r. uzyskał doktorat z teologii. Gdy nie otrzymał katedry, zrezygnował z pracy na Uniwersytecie i w kwietniu 1830 r. został proboszczem w parafii Szkoło w dekanacie Jaworów. W jesieniu 1831 r. podjął starania o kanonję w kapitule gr.kat. w Przemysłu związaną z obowiązkami kanclerza w konsystorzu. Po próbnym okresie otrzymał ją w 1833 r., ale gdy w 1835 r. został w kapitule kustoszem, w konsystorzu zajmował się sprawami sądowymi i innymi, które mu powierzano. W kapitule, po kolejnych awansach, w 1855 r. został prepozytem, w grudniu 1856 wikariuszem generalnym i oficjałem, w praktyce pierwszą osobą po biskupie. Na płaszczyźnie dydaktycznej w latach 1834–1847 był wicedyrektorem Zakładu Filozoficznego w Przemysłu, później zaś –1847–1849 dyrektorem. Ponadto był egzaminatorem diecezjal-

nym, opiekunem biblioteki kapitulnej, dyrektorem drukarni, od 1845 r. prezesem Instytutu Wdów i Sierot po zmarłych kapłanach, w 1847 r. reprezentował kapitułę w Sejmie Krajowym galicyjskim.

Po mianowaniu dotychczasowego przemyskiego bp. Grzegorza Jachimowicza metropolitą halicko-lwowskim, Polański został 5 września z nominacji cesarza Franciszka Józefa jego następcą w Przemyślu, potwierdzoną przez papieża Piusa IX 2 XII 1860; konsekrował go we Lwowie metropolita Jachimowicz.

Po wybitnych poprzednikach – biskupach Śnigurskim i Jachimowiczu, którzy ożywili działalność duszpasterską i życie religijne w eparchii (Śnigurski) i ukraińską świadomość narodową (Jachimowicz), mianowanie 66-letniego Polańskiego popieranego przez Polaków zostało chłodno przyjęte zwłaszcza wśród kleru gr.kat. W krótkim okresie osobistych rządów, zwizytował kilka dekanatów w okolicy Jasła. W 1862 r. przekazał wiedeńskiemu nuncjuszowi księgi liturgiczne w języku cerkiewnosłowiańskim z Galicji, w które zaopatrzone unitów w Bułgarii i które w Kongregacji dla Rozkrzewiania Wiary dla Kościołów Wschodnich w Rzymie stanowiły podstawę badań nad reformą liturgii bizantyjsko-unickiej.

Wobec głównych nurtów ścierających się ze sobą w ówczesnym ruskim społeczeństwie i Cerkwi unickiej w Galicji: odrodzenie i pogłębienie tożsamości ukraińskiej wśród ludu, zmagania się z moskalofilstwem popularnym zwłaszcza w sferach cerkiewnych, oczyszczania obrządku unickiego z latynizmów, bp Polański zajmował postawę umiarkowaną. Stosując się do sugestii Stolicy Apostolskiej w listach pasterskich z 1861 i 1862 hamował zbyt radykalne poczy-

nania reformatorów liturgii. Współpracował w przygotowaniu ugody między Kościołem obrządku łacińskiego i gr.kat. w Galicji tzw. „Concordii” sfinalizowanej w 1863 r., i podpisał ją z innymi biskupami w Rzymie. Wraz z administratorem archidiecezji lwowskiej bp. Spiridionem Litwinowiczem uzyskał u Stolicy Apostolskiej ostateczne zatwierdzenie (1864) kapituł katedralnych we Lwowie i Przemyślu. Wobec wakatów na stolicy metropolitalnej we Lwowie w okresie V–VII jako jedyny gr.kat. biskup ordynariusz w Galicji był administratorem archidiecezji lwowskiej, ale do sprawowania w niej rządów delegował, jako swego wikariusza generalnego sufragana bp. Litwinowicza. Jako wirylista w latach 1861–1868 należał do Sejmu Krajowego Galicyjskiego i do Rady Państwa we Wiedniu, ponadto był członkiem komisji nadzorczej „Osso-lineum” oraz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie.

Wskutek nasilającego się osłabienia zdrowia i zdolności umysłowych, bez jego zgody 1 X 1867 papież Pius IX mianował administratorem gr.kat. diec. przemyskiej tytularnego abp. Nazjanzu Józefa Sembratowicza, który 5 listopada (17 XII wg nowego stylu) objął rządy, toteż bp Polański nie wykonywał od-tąd żadnych funkcji. Zmarł 11 XI 1869 i został pochowany na cmentarzu przemyskim.

Bibliografia: Osadczy W., *Kościół i cerkiew na wspólnej drodze: Concordia 1863: z dziejów porozumienia między obrządkiem greckokatolickim a łacińskim w Galicji Wschodniej*, Lublin 1999; Śliwa T., *Polański Tomasz bp przemyski gr.-kat.*, W: *Polski słownik biograficzny*, t. 27 (1982-1983), s. 282-283.